# MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLAR UYG‘UNLIGI ASOSIDA YOSHLAR DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISHNING ZAMONAVIY METODLARI

***Madraximov Vaisbay Baxtiyarovich***

*O‘zbekiston Respublikasi Harbiy xavfsizlik va*

*Mudofaa universiteti, Katta o‘qituvchisi,*

*Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy Universiteti mustaqil izlanuvchisi*

**Annotatsiya:** Ushbu tezisda globallashuv sharoitida yoshlar dunyoqarashini shakllantirishning zamonaviy, ijtimoiy-falsafiy metodlari tahlil qilingan. Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg‘unligini ta’minlashda an’anaviy qoliplardan voz kechib, interaktiv tahlil, raqamli sotsializatsiya hamda innovatsion vatanparvarlik modellaridan foydalanish zaruriyati ilmiy asoslangan. Shuningdek, yoshlarda mustahkam mafkuraviy immunitet va faol fuqarolik pozitsiyasini qaror toptirishning metodologik hamda amaliy yechimlari taklif etilgan.

**Kalit so‘zlar:** yoshlar dunyoqarashi, milliy qadriyatlar, umuminsoniy qadriyatlar, zamonaviy metodlar, raqamli sotsializatsiya, mafkuraviy immunitet, vatanparvarlik, interaktiv tahlil, ijtimoiy-falsafiy yondashuv.

**Аннотация:** В данных тезисах анализируются современные социально-философские методы формирования мировоззрения молодежи в условиях глобализации. Научно обоснована необходимость отказа от традиционных шаблонов и использования интерактивного анализа, цифровой социализации, а также инновационных моделей патриотизма для обеспечения гармонии национальных и общечеловеческих ценностей. Предложены методологические и практические решения для выработки у

молодежи стойкого идеологического иммунитета и активной гражданской позиции.

**Ключевые слова:** мировоззрение молодежи, национальные ценности, общечеловеческие ценности, современные методы, цифровая социализация, идеологический иммунитет, патриотизм, интерактивный анализ, социально-философский подход.

**Abstract:** This thesis analyzes modern socio-philosophical methods of shaping the youth worldview in the context of globalization. The necessity of moving away from traditional paradigms and utilizing interactive analysis, digital socialization, and innovative models of patriotism to ensure the harmony of national and universal values is scientifically substantiated. Methodological and practical solutions for developing strong ideological immunity and an active civic stance among the youth are proposed.

**Keywords:** youth worldview, national values, universal values, modern methods, digital socialization, ideological immunity, patriotism, interactive analysis, socio-philosophical approach.

Bugungi shiddatli globallashuv, keskin axborot va g‘oyalar kurashi davrida yoshlar ongi va qalbini yot ta’sirlardan asrash, ularda mustahkam mafkuraviy immunitetni shakllantirish ijtimoiy-falsafiy tadqiqotlarning eng dolzarb yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Axborot makonining cheksizligi va turli madaniyatlar to‘qnashuvi sharoitida shaxsning ijtimoiylashuvi murakkablashmoqda. Bu esa yoshlarga ta’lim-tarbiya berishda eski, faqatgina an’anaviy pand-nasihatga asoslangan usullardan voz kechib, ularning ongi va tafakkuriga ta’sir etuvchi zamonaviy metodlarni izlab topishni taqozo etmoqda.

Yangi O‘zbekistonda yoshlarning ijtimoiy qiyofasi, fuqarolik pozitsiyasi va vatanparvarlik tuyg‘ularini yuksaltirishda faqat milliy qobiqqa o‘ralashib qolmasdan, balki uni umuminsoniy demokratik tamoyillar bilan boyitish ijtimoiy taraqqiyotning muhim shartidir. Xususan, yoshlarda xizmat madaniyati, el-yurt

oldidagi burch va mas’uliyatni ongli ravishda qabul qilishning ichki motivlarini yuzaga keltirishda zamonaviy, nostandart yondashuvlar muhim o‘rin tutadi.

Mazkur masalani ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan hal etish uchun qadriyatlar uyg‘unligini yoshlar ongiga singdirishning quyidagi zamonaviy metodlarini amaliyotga joriy etish maqsadga muvofiq:

- **Interaktiv va kognitiv tahlil usullari:** Yoshlarni passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiruvchi amaliy jarayonlar, masalan, sotsial keys-stadi (case-study), ijtimoiy loyihalashtirish va erkin munozara maydonlarini yaratish.
- **Raqamli sotsializatsiya mexanizmlari:** Ijtimoiy tarmoqlar, media platformalar, maxsus vizual va audio kontentlar orqali milliy va global qadriyatlar muvozanatini yoshlar tilida, ularga tushunarli formatda targ‘ib qilish.
- **Amaliy-vatanparvarlik modellari:** Tarixiy qahramonlik an’analari va zamonaviy vatanparvarlik ruhini integratsiya qilgan holda, yoshlarda ijtimoiy ko‘nikma va yetakchilik xususiyatlarini shakllantiruvchi kouching hamda mentorlik institutlaridan foydalanish.
- **Sotsiometrik modellashtirish:** Yoshlarning bugungi qiziqishlari, ehtiyojlari va ijtimoiy muammolarini uzluksiz tahlil qilib, davr ruhiyatiga moslashuvchan, individual va guruhli tarbiya metodikalarini ishlab chiqish.
- ***Yoshlar dunyoqarashini shakllantirishning ijtimoiy-falsafiy tabiati***

Jamiyat taraqqiyotining hozirgi bosqichida yoshlar dunyoqarashi yopiq, statik holatdan ochiq va dinamik tizimga o‘tdi. Ijtimoiy-falsafiy qonuniyatlarga ko‘ra, shaxsning qadriyatlar tizimi uning obyektiv borliqqa bo‘lgan munosabatini, ijtimoiy xatti-harakatlarini va ma’naviy-axloqiy yo‘nalishini belgilab beradi. Bugungi globallashuv sharoitida an’anaviy ijtimoiylashuv institutlari (oila, mahalla, ta’lim muassasalari) o‘zining ta’sir doirasini qisman virtual makon va ommaviy madaniyat elementlariga bo‘shatib bermoqda. Bu jarayon yoshlar ongida kognitiv dissonans – milliy meros va keskin yopirilib kelayotgan global trendlar o‘rtasidagi ziddiyatni yuzaga keltirmoqda.

Shu sababli, qadriyatlarni singdirishda faqatgina "himoyalanish" yoki "taqiqlash" strategiyasidan foydalanish kutilgan natijani bermaydi. Zamonaviy ijtimoiy falsafa shuni talab qiladiki, yoshlarda milliy va umumbashariy qadriyatlar uyg‘unligini ta’minlash uchun ularning ongida qotib qolgan dogmalarga emas, balki tanqidiy tafakkurga asoslangan mustahkam mafkuraviy immunitetni shakllantirish zarur. Mafkuraviy immunitet – bu tashqi ta’sirlardan butunlay uzilib qolish emas, balki axborot va g‘oyalarni o‘zining milliy qadriyatlari filtri orqali o‘tkazib, faqatgina jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiladigan, insonparvarlik tamoyillariga mos keladigan unsurlarni qabul qilish qobiliyatidir.

- ***Qadriyatlar transformatsiyasi va zamonaviy ta'sir mexanizmlari***

Yoshlarga ijtimoiy-ma’naviy ta’sir ko‘rsatishning klassik metodlari asosan passiv qabul qilishga (tinglash, yod olish, qaytarish) asoslangan edi. Bugungi kunda esa ta’lim-tarbiya paradigmasi tubdan o‘zgarib, interaktiv va kognitiv metodlarga ehtiyoj ortdi. Yoshlar har qanday ijtimoiy hodisani faqat tajribadan o‘tkazish, mantiqiy tahlil qilish va erkin tanlov orqaligina o‘zlashtirmoqda.

Quyidagi jadvalda yoshlar dunyoqarashini shakllantirishdagi an’anaviy va zamonaviy yondashuvlarning ijtimoiy-falsafiy farqlari keltirilgan:

| **Tahlil mezoni** | **An'anaviy metodologiya** | **Zamonaviy (Uyg'unlashgan) metodologiya** |
|---|---|---|
| **Axborot uzatish usuli** | Monologik, pand-nasihatga asoslangan | Dialogik, erkin fikr almashish va bahs-munozara |
| **Qadriyatlarni idrok etish** | Tashqi majburiyat va qat'iy ijtimoiy nazorat sifatida | Ichki ehtiyoj, shaxsiy motivatsiya va anglangan tanlov sifatida |

| **Tahlil mezoni** | **An'anaviy metodologiya** | **Zamonaviy (Uyg'unlashgan) metodologiya** |
|---|---|---|
| **Vatanparvarlik talqini** | Lokal, faqat o'z milliy hududi va tarixi bilan cheklanish | Global miqyosdagi raqobatbardoshlik, yurtni xalqaro maydonda ulug'lash |
| **Tarbiya obyekti pozitsiyasi** | Passiv tinglovchi va ijrochi | Faol ishtirokchi, ijtimoiy loyihalar tashabbuskori |

Mazkur transformatsiya jarayonida yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish uchun ularda ichki motivlarni (intrinsic motivations) uyg‘otish eng muhim omil hisoblanadi. Yoshlar umumbashariy qadriyatlar (inson huquqlari, gender tenglik, ekologik mas’uliyat) orqali jahon hamjamiyatining bir qismi ekanligini anglashi, ayni paytda milliy qadriyatlar (oila muqaddasligi, el-yurtga sadoqat, tarixiy xotira) orqali o‘zining individual ijtimoiy qiyofasini saqlab qolishi ta’minlanadi.

- ***Raqamli sotsializatsiya va mafkuraviy immunitetni mustahkamlash***

Bugungi yoshlar avlodi – "raqamli avlod" (digital natives) bo‘lib, ularning ijtimoiylashuvi bevosita kibermakonda kechmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, media platformalar va sun’iy intellekt texnologiyalari yoshlarning nafaqat muloqot vositasi, balki qadriyatlarni shakllantiruvchi asosiy institutga aylandi. Shuning uchun, milliy va umumbashariy qadriyatlar uyg‘unligini ta’minlashning eng zamonaviy metodi – raqamli sotsializatsiya mexanizmlaridan oqilona foydalanishdir.

Raqamli makonda yoshlar turli xil yot g‘oyalar, "ommaviy madaniyat" xurujlari hamda ma’naviy tahdidlarga to‘qnash keladi. Bunday sharoitda an’anaviy taqiqlar ish bermaydi. Buning o‘rniga, yoshlarda media-savodxonlikni oshirish, axborotni analitik tahlil qilish (faktcheking) va kognitiv moslashuvchanlik ko‘nikmalarini rivojlantirish zarur. Milliy qadriyatlarimizni zamonaviy, vizual

jihatdan jozibali, qisqa va ta’sirchan media-kontentlar orqali targ‘ib etish – yoshlarning qalbida vatanparvarlik tuyg‘ularini yangicha formatda uyg‘otadi.

- ***Fuqarolik pozitsiyasi va vatanparvarlik tarbiyasida qadriyatlar sintezi***

Yoshlarda barqaror dunyoqarashni shakllantirishning eng yuqori nuqtasi – bu ularda faol fuqarolik pozitsiyasi va yuksak harbiy-vatanparvarlik madaniyatini qaror toptirishdir. Vatan himoyasiga tayyorgarlik ko‘rish, jamiyat oldidagi burchini anglash shunchaki rasmiy majburiyat emas, balki shaxsning ma’naviy-axloqiy kamolotining muhim belgisidir.

Ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan, zamonaviy vatanparvarlik faqatgina qurol ko‘tarib sarhadlarni qo‘riqlashdan iborat emas. U o‘zida qonun ustuvorligini hurmat qilishni, davlat mulkini asrashni, innovatsion g‘oyalar orqali mamlakat iqtisodiyotiga hissa qo‘shishni hamda intellektual salohiyat bilan jahon maydonida Vatan sha’nini himoya qilishni mujassam etadi. Aynan shu nuqtada milliy va umumbashariy qadriyatlarning dialektik sintezi yaqqol namoyon bo‘ladi: milliy g‘urur va tarixiy xotira (milliylik) global mas’uliyat va bag‘rikenglik (umumbashariylik) bilan birlashib, yangi avlodning ijtimoiy qiyofasini yaratadi.

Yoshlar dunyoqarashini shakllantirishda zamonaviy metodologiya inson omiliga yo‘naltirilgan, insonparvar, erkin va ijodiy yondashuvlarni talab etadi. Yoshlarni obektiv borliqni teran anglaydigan, o‘z milliy tomirlaridan quvvat olib, global kengliklarda parvoz eta oladigan shaxs sifatida tarbiyalash – Yangi O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-falsafiy islohotlarning asosiy o‘zagidir. Bunday yondashuv nafaqat jamiyatning ma’naviy xavfsizligini ta’minlaydi, balki davlatning uzoq muddatli, barqaror taraqqiyotini kafolatlovchi ijtimoiy kapitalni shakllantiradi.

Tadqiqotning ijtimoiy-falsafiy tahlillari shuni ko‘rsatadiki, globallashuv davrida yoshlar dunyoqarashini shakllantirish murakkab va uzluksiz jarayon bo‘lib, u eskirgan dogmatik yondashuvlardan voz kechishni talab etadi. Milliy va umumbashariy qadriyatlarni bir-biriga qarama-qarshi qo‘yish jamiyatda

marginallashuv yoki radikallashuv kabi salbiy oqibatlarni keltirib chiqarishi mumkin. Aksincha, bu ikki fenomenning dialektik uyg‘unligi yoshlarda kuchli mafkuraviy immunitetni shakllantiruvchi, ularni yot g‘oyalar ta’siridan asrovchi hamda global makonda erkin va raqobatbardosh faoliyat yuritishiga imkon beruvchi asosiy metodologik tayanchdir.

Yangi O‘zbekistonda barqaror ijtimoiy taraqqiyotni ta’minlash, qonun ustuvorligi va insonparvarlik tamoyillarini qaror toptirish bevosita yoshlarning ijtimoiy-siyosiy hamda axloqiy qiyofasiga bog‘liq. Shu sababli, qadriyatlar sintezini yoshlar ongiga singdirish ta’lim-tarbiya muassasalarining bosh strategik vazifasi bo‘lib qolishi lozim.

Mazkur ijtimoiy-falsafiy muammoni amaliyotda samarali hal etish va yoshlar siyosatini takomillashtirish maqsadida quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

- **Mafkuraviy immunitetni shakllantirishning innovatsion modellarini joriy etish:** Oliy va o‘rta maxsus ta’lim muassasalarida "Ijtimoiy falsafa" va "Milliy g‘oya" fanlarini o‘qitishda passiv ma’ruzalardan voz kechib, ijtimoiy keys-stadi (case-study) va kognitiv tahlilga asoslangan interaktiv modullarni amaliyotga tatbiq etish.
- **Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash tizimini modernizatsiya qilish:** Harbiy xizmat madaniyatini yoshlar o‘rtasida faqatgina jismoniy va mudofaa burchi sifatida emas, balki chuqur ijtimoiy-falsafiy ahamiyatga ega bo‘lgan, milliy sadoqat va umumbashariy mas’uliyatni (inson huquqlari, tinchlikparvarlik) o‘zida mujassam etgan yetakchilik maktabi sifatida targ‘ib qilish mexanizmlarini kengaytirish.
- **Raqamli sotsializatsiya dasturlarini ishlab chiqish:** Yoshlarning media-makondagi xatti-harakatlari va ehtiyojlarini sotsiometrik tahlil qilish asosida, milliy qadriyatlarimizni targ‘ib etuvchi, vizual jihatdan zamonaviy va ta’sirchan

raqamli kontentlar (qisqametrajli ijtimoiy roliklar, podkastlar) yaratish bo‘yicha milliy strategiyani qabul qilish.

- **Institutsional hamkorlikni kuchaytirish:** "Oila – Mahalla – Ta’lim muassasasi" hamkorligini an’anaviy yig‘ilishlar shaklidan amaliy loyihalar darajasiga olib chiqish. Bunda yoshlarning ijtimoiy tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlovchi zamonaviy kouching va mentorlik tizimlarini mahallalar qoshida tashkil etish.

Ushbu metodologik va amaliy yondashuvlar yoshlarda anglangan fuqarolik pozitsiyasini va mustahkam iroda tizimini yaratishga xizmat qiladi.

**Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:**

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008. – 176 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. – 464 b.
3. Aytmatov Ch. Asrga tatigulik kun. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 1980. – 352 b.
4. Baudrillard J. Simulacra and Simulation. – Ann Arbor: University of Michigan Press, 1994. – 164 p.
5. Bourdieu P. The Logic of Practice. – Stanford: Stanford University Press, 1990. – 333 p.
6. Castells M. The Rise of the Network Society. – Oxford: Blackwell, 1996. – 594 p.
7. Giddens A. Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age. – Cambridge: Polity Press, 1991. – 256 p.
8. Marx K. Economic and Philosophic Manuscripts of 1844. – Moscow: Progress Publishers, 1959. – 230 p.
9. McLuhan M. Understanding Media: The Extensions of Man. – New York: McGraw-Hill, 1964. – 359 p.

10. Ziyoev H. Jaloliddin Manguberdi: Tarixiy shaxs va davlatchilik. – Toshkent: Fan, 2000. – 128 b.

11. Temur A. Temur tuzuklari. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 1996. – 160 b.

12. Qodirov A. Zamonaviy mudofaa va axborot texnologiyalari. – Toshkent: Harbiy nashriyot, 2023. – 180 b.

13. Mavlonov A. O‘zbekistonda yoshlar siyosati va vatanparvarlik tarbiyasi // Ijtimoiy fanlar jurnali. – 2022. – №3. – B. 45-58.

14. Abdullayev O. Axborot xurujlari va yoshlar mafkuraviy immuniteti. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2024. – 150 b.

15. Ismoilov A. Turkiy xalqlar harbiy san’ati falsafasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019. – 200 b.

16. Johnson R. Digital Technologies in Military Education // Global Defense Review. – 2024. – Vol. 10, No. 1. – P. 30-45.

17. Falsafa: Ensiklopedik lug‘at / Tuzuvchi va mas'ul muharrir Q.Nazarov. – Toshkent: Sharq, 2004. – 496 b.